

Helnæs sogns
lokalhistoriske

arkiv

25 ÅRS

JUBILÆUMSSKRIFT

2007 - 08

Årsskrift 2008

Bestyrelsen:

Anne K. Hansen, formand.....	64771376
Helle B. Andresen.....	63737009
Janus Storm.,.....	64771882
Niels Ellebæk, kasserer.....	64771307
Jens M. Hansen.....	64771376

Indhold:

Udvalgte artikler fra årsskrifterne

Fra 1983 – 2008

Arkivets regnskab

Lidt fra tresserne på Helnæs

Årsskriftet koster i år 25 kr.

Arkivet har åbent den første lørdag
I hver måned kl. 9.30 til kl. 11.30
Samt efter aftale med et bestyrelsesmedlem

25 års jubilæum 2008

Som de tidligere år har Helnæs Lokalhistoriske Arkiv arbejdet sammen med de andre arkiver i gl. Assens kommune. I år skal udstillingerne dreje sig om 1960erne. Samtidig vil vi markere, at det er 25 år siden, arkivet blev indrettet.

Efter kommunesammenslutningen i 1966 for Assens vedkommende fik man øjnene op for, at der var meget, man burde bevare.

I 1970erne da der blev storkommuner over hele landet, kunne man se, at der var en lokal kulturarv, der var ved at forsvinde. Så i de følgende år oprettedes der mange lokalarkiver rundt omkring for at bevare oplysninger og viden om de enkelte sogne. Således blev der også på Helnæs et lokalarkiv.

Arkivets åbningsdag. Ledende skoleinspektør Ejvind Hogstad i samtale med Jens Hansen

I år har Helnæs Lokalhistoriske Arkiv 25 års jubilæum. Alle helnæsboere ved, at det var Carlo Jakobsen, der tog initiativ til oprettelsen og gjorde et kæmpearbejde med at samle

interessante effekter til arkivet. Han havde interessen for Helnæs's historie helt fra ungdommen og havde lyttet meget til gamle mennesker, når de fortalte om deres liv. Ligeså tog han en hel del på landsarkiver, hvor han sad og læste og noterede ned for at få sammenhæng i historien. Den 22. marts 1983 indviedes Helnæs Lokalhistoriske Arkiv i den tomme lærerindebolig (nu Højskolens spisesal). Den var stillet til rådighed af kommunen. De første reoler fik vi fra Helnæs Brugs, der netop havde udskiftet deres. Senere fik arkivet et helt vognlæs kasserede reoler fra Assens bibliotek. Poul Hansen og Jens Hansen hentede dem her til.

Da Højskolen købte børneskolens lokaler, skulle arkivet flyttes og vi fik anvist det nedlagte skolekøkken, hvor arkivet er i dag. I øjeblikket arbejder vi på at få spisekammeret ombygget til et brandsikkert rum. Gennem årene har vi modtaget mange arkivalier. F. eks. efter dødsboer, en del foreningsprotokoller og meget fra Brugsens tid, da købmandsbutikken lukkede. Uden for åbningstiderne har der været mange besøgende, som søgte efter oplysninger i arkivet

Vi markerer jubilæet på forskellige måder. Foruden udstillingen er der lavet et ekstra stort årsskrift, hvor vi har gentrykt nogle udvalgte artikler fra de forskellige år, ikke mindst af hensyn til nye Helnæsboere. På åbningsdagene kører en DVD og viser lidt fra det gamle arkiv og nogle optagelser fra tilbygningen til skolen i 1962. Det sidste sognerådsmøde på Helnæs kan ses på computeren.

AH

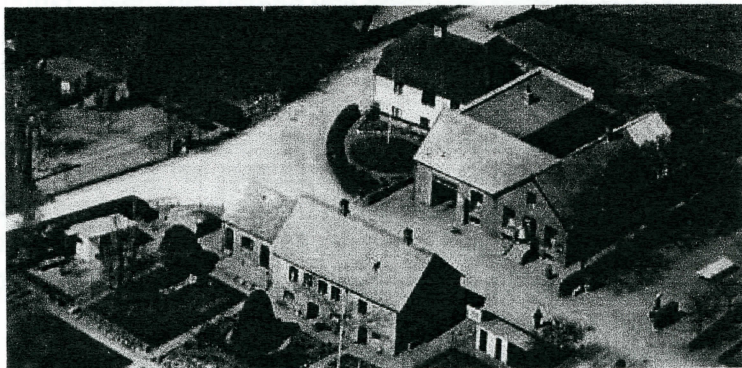
Årsskrift 1983

Det gamle Bystævne og Bylav.

Det gamle bystævne her på Helnæs lå, hvor de tre veje mødes midt i byen. Det sted kaldes også i dag for Stævnen. Førhen var der opstillet sten – én for hver fæstebonde. Disse sten var siddepladser, og her forhandlede fæstebønderne. Det skete, når oldermændene kaldte til stævne, og man forhandlede om alle byens forhold. Hvornår der skulle pløjes, sås, høstes, laves vejarbejde, hegnes marker, kreaturerne skulle på græs. Hvilken hjælp der skulle ydes til de fattige i sognet. Hvorledes hoveriarbejdet skulle udføres – samt alle øvrige fordringer fra Hagenskov gods. Alle beboere på Helnæs var undergivet godset, de var fæstere.

Oldermændene blev udskiftet hvert år på skorstensaften, det er den 30. april. Der står i Oldermændsprotokollen, at det skete ved et gilde i hjemmet hos oldermændene, hvor alle fæstere var samlede.

Oldermændene har tre medhjælpere, som også kaldes oldermænd. Der var i alt 20 gårdfæstere her på Helnæs.

Det gamle bystævne her på Helnæs lå, hvor de tre veje mødes midt i byen.

Bogården var ikke med i oldermændslavet, fordi den ikke var med i fællesdriften af jorden, den havde sine egne jorder

omkring gården, men fæsteren af Bogården fik alligevel pligter tildelt af oldermændene. Oldermændene og hans medhjælpere kaldet til møde på følgende måde. De gik rundt til fæstebøndernes gårde og blæste i byhornet. Det betød, at de var pligtige til at møde på stævne eller på et andet af oldermændene udpeget sted.

Mødte de ikke, blev de tilsagt og måtte erlægge en bøde. Det er en regel, at man kun kunne blive oldermænd hvert tyvende år, der var jo tyve fæstere, endvidere er det reglen, at de fire mænd i oldermændskabet skiftes til at være oldermænd.

Oldermændene er den, der har regnskabet (kassereren). Der står i protokollen” i dette år har Jørgen Mortensen haft pungen” (pengene).

N.B.

Der skulle vel ikke et eller andet sted her på Helnæs ligge et byhorn og en bystok, som det, der ses på forsiden af hæftet.

Der kan læses mere om oldermændslauget på arkivet.

Årsskrift 1984

Den første præstegård på Helnæs

Den gamle præstegård var bygget af kappellan Gunnar Thøgersen Wegerslev i 1734. Han var kappellan ved Helnæs kirke, den var bygget som kappellanbolig og ikke som præstegård.

Helnæs var dengang ikke sognekald, men et kapelanie under Sønderby kirke. Helnæs og Sønderby kirker hørte dengang under Frederiksgave gods, og det var godsherrerne, der ansatte præster og kappelaner ved kirkerne. På den tid var det godset, der bestemte, hvad der skulle bygges i sognet i forhandling med fæstebønderne, og godset skaffede de fornødne materialer dertil, så alt var godsets ejendom. Så kappellanboligen eller præstegården var den første bygning på Helnæs, der var opført for egen kapital.

I året 1854 var Helnæs kirke solgt fra Frederiksgave til gmd. Lars Nielsen matr. nr. 30 Helnæs for 8525 rigd. Og i 1856 blev Helnæs solgt fra godset til de fæstere, der boede i gårdene og husene, der kan det ses at grunden, hvorpå præstegården lå, blev solgt for 10 rigsd.. Præstegården var ejendom pastor Jakobsen er den sidste præst, der har ejendomsret over den. De 22. juli 1859 er Helnæs sognekald opslået vakant, deri står der: Præstegården er meget gammel og indskrænket, den trænger til fuldstændig ombygning. Pastor Lange købte præstegården af pastor Jakobsen ved hans afrejse, kort efter i 1860 – blev der bygget en ny præstegård, og pastor Lange ville betale det halve af byggesummen, hvis han måtte få lov til at bestemme, hvordan han ville have den opført, og det fik han.

Præstegården er derfor opført i større stil end normalt på dette tidspunkt, hvem der betalte den anden halvdel har ikke kunne findes enten et lån eller det er kirkeejer Lars Nielsen. Efter 1860 var det ikke præsterne, der ejede præstegården, men de skulle vedligeholde den. Denne ordning varede til ca. 1920, derefter var det Helnæs kommune, som overtog vedligeholdelsen af præstegården.

Pastor Lange var godsejersøn fra Ørbæklunde og ville nok bo lidt herskabeligt end normalt var for en almindelig sognepræst. Han var opdraget til at omgås mange mennesker til daglig, og det fortsatte han også med her på Helnæs.

Efter folketællingslisten var der i præstegården i 1870 følgende beboere.

L.F.J. Lange	53 år præst f. Ørbæk.
Henriette Tobiasen	61 år hustru f. Vinding
Ernestine Tobiasen	41 år selskabsdame f. København
Grethe Jensen	25 år husjomfru f. Harndrup
Maren Pedersen	25 år bryggerspige f. Helnæs
Karen Mortensen	34 år kokkepige f. Ringe
Ane K. Hansen	29 år stuepige f. Dreslette
Johan J. Pedersen	29 år avlskarl f. Helnæs
Hans Pedersen	29 år avlskarl f. Barløse

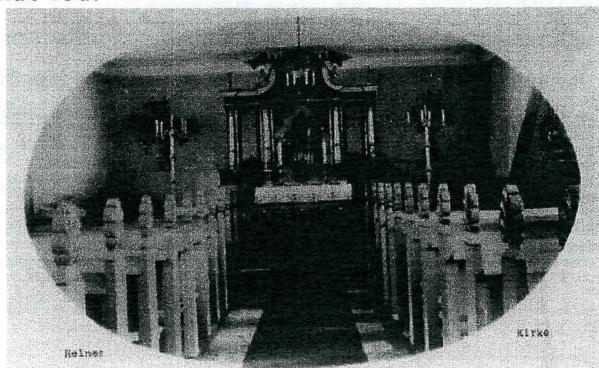
Carlo Jakobsen

Arsskrift 1985

OG HELNÆSBOERNES KIRKEGANG

Der har ved Helnæs kirke tidligere været en meget smuk døbefont, den blev i 1811 flyttet til Kerte samtidig med, at præsten fra Helnæs blev forflyttet til Kerte kirke som præst der. Døbefonten blev henstillet på kirkegården, men i 1893 blev den ført til nationalmuseet i København.

Døbefonten var i romansk stil med meget smukke rankedekorationer på dåbskummen og andre forsiringer på den bærende fod.

Døbefonten var i slutningen af 1100 tallet fremstillet af mester Hvicmanne samtidig med andre døbefonte her på Fyn, men hvorfor præsten har ført den med til Kerte – kendes ikke med sikkerhed – muligvis er det på grund af et pengespørgsmål, idet præsten havde penge til gode ved sin afrejse.

Nu melder spørgsmålet sig om, hvor denne døbefont har været anbragt før i tiden.

Har helnæsboerne i middelalderen haft kapel i Valdemar Sejers' kongsgård her på Helnæs, som der står skrevet om i Valdemars jordebog fra 1231. Efter er sagn skulle der i 1300-tallet havde været en kirkelig handling på gården – et bryllup. Vi ved fra et skøde dateret 1336, at gården er solgt, som et mindre gods, men kort efter skulle den være brændt, og den har ligget i ruiner indtil omkring midt i 1800 tallet, hvor de sidste rester blev fjernet.

Har denne døbefont været i kapellet i kongsgården og henligget i ruinerne til Helnæs kirke blev bygget 1618 og måske dengang ført hertil.

Har der på Tronkærbakken og Baunehøj, som ligger et kort stykke fra, hvor kongsgården lå, været begravelsesplads eller kirkegård? Omkring 1840 blev her sløjfet to høje, hvorved fem menneske skeletter kom frem. Endnu i dag kan man, når der bliver pløjet undertiden under plovfuren flere steder se, at jorden har været gravet op ligesom til gravsteder. For nylig blev der igen pløjet skeletdele op i området.

De to høje der er blevet jævnet kan være sat over personer fra kongsgården, der er begravet der.

Det kan muligvis også være fra vikingetiden, vi ved vikingerne var her omkring 800 tallet.

Dette her fordrer nærmere undersøgelse ved udgravninger på stedet, måske har der været en vikingeplads, kirkegård eller en krigsskueplads. Bakken har i flere hundrede år været brugt til Baunehøj – helt frem til de slesvigske krige i 1848- 64. Man ser endnu askepladserne efter bålene, der her blev tændt, når der var fare på færde. Stedet kaldes endnu Baunehøj.

Årsagen til at bakken ved siden af kaldes Tronkærbakken kan være, at i gammel tid hed det ”- kongen sad på tronen”, så Tronkærbakken kan betyde kongens bakke.

(Der kan læses mere herom på arkivet). Carlo Jacobsen

Fra Hans Esbensen's dagbog

Hans Esbensen

Små fortællinger fra dagliglivet på Helnæs nedskrevet af tømrer Hans Esbensen født på Nygård 1877. Hans Esbensen var tømrer på Helnæs og boede her til sin død. Han noterede alt op om, hvad han syntes, der kunne have interesse for senere beboere på Helnæs.

Han førte dagbog fra 1907 til 1962 over alt, hvad han arbejdede med, og hele hans færden med gæster, besøg, jagt og fiskeri – alt var noteret for hver dag. Der var skrevet lige til hans sidste dage, hvor han lå i sengen. Han slutter dagbogen med ordene ”Nu kan jeg ikke skrive mere”.

Her følger en historie om gamle Jakob Smed og præsten Niels Ravn Jensen.

Præstens fremmede.

Præsten og smeden var naboer. Præsten var svagelig, og da det var før bilernes tid, købte han en ældre lukket karoche for at sidde lunt og beskyttet, når han enkelte gange skulle den 2 miles lange vej til Ebberup st. eller endnu længere til Assens. Vognen blev også benyttet til at hente præstens gæster. Således skete det en dag, at karocheen rullede forbi og holdt an ved præstegården.

Gamle Jakob Smed stod i samme stund lænet ud over halvdøren til smedjen skævede interesseret til, hvad der nu ville ske henne hos naboen. Da to damer trådte ud af vognen, udbrød

smeden, der ikke kunne lide sådanne fine tingester: sej, sej, sej i dalr, sikken en djævel, nok en satan.

Jakob Smed lå på sit sidste leje, da en af hans tidligere svende – Anders – kom for at tale lidt med ham for sidste gang og Anders lovede, før han gik, at han nok skulle møde med en krans, hvortil Jakob ligesom i tvivl udbrød: De ga je nok sej!

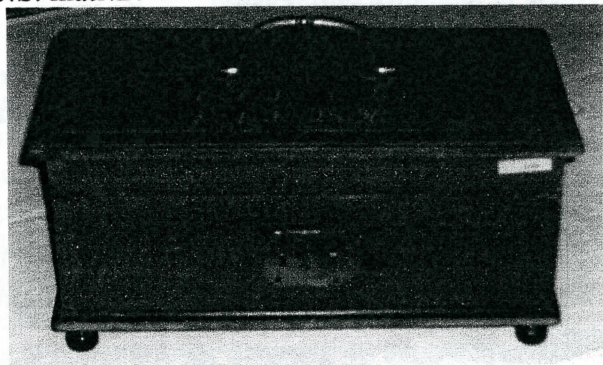
Årsskrift 1986

Fattig og medhjælperkasse

Til arkivet er der her i efteråret indleveret en fattig og medhjælperkasse, som har tilhørt Helnæs fattigvæsen. Der er påmalet:

”Helnæs Fattigkasse og dens Medhjælperkasse. Pastor Holm 1830.

C.J.S. matr.27 - N.L.S. matr.23 - L.A.S. matr.37”.

Helnæs Fattigkasse

Denne kasse er indleveret til Helnæs Sogns arkiv at tømremester Peder Rasmussens arvinger. Tømremesteren var medlem af Helnæs sogneråd, dengang Helnæs sogn blev lagt ind under Assens kommune i 1966, derfor var denne kasse i hans besiddelse.

Der er tidligere indkommet forskellige ting fra det gl. sogneråd, blandt andet et gammelt sognekort over Helnæs fra 1833, samt

et lak segl og et stempel fra de sidste, der var sognerådsmedlemmer her på Helnæs.

I år er der kommet mange andre ting til arkivet, der kan være til stor interesse for mange her på Helnæs, bl.a. 300 sider om Helnæs kirke, fra den blev solgt fra Hagenskov i 1854 til en gårdfæster her på Helnæs, og indtil den blev solgt igen til selvejendom under Helnæs sogn i 1914. C.J.

Fattigvæsen på Helnæs

Det blev i 1803 vedtaget ved lov, at der skulle oprettes et fattigvæsen i hvert sogn her i Danmark.

I 1804 oprettedes et fattigvæsen her på Helnæs med en fattigforstander og tre medhjælpere. Fattigkassens indtægter var mulkter (bøder), der blev betalt af folk der forsete sig. F.eks. betalte man en bøde, hvis man mødte for sent eller udeblev fra et indkaldt møde eller, når andre ulovligheder var begået. Frivillige bidrog også til fattigkassen. Der var to kategorier af folk, der kunne få hjælp fra fattigkassen.

De blev kaldt for fattiglemmer og almisselemmer.

Almisselemmer var lærerenker og deres børn. Gårdfæsteres børn, som ikke kunne klare sig selv, fordi de ikke fik gård i fæste eller blev gift med en gårdfæster, kaldes også for almisselemmer.

Fattiglemmer kaldes indsiddere og husfæstere, der ikke var i stand til selv at klare det økonomiske og svare hver sit. De fik hjælp fra samme kasse, og mange gange boede de sammen i fattighusene.

Hagenskov gods havde oprettet flere fattighuse her på Helnæs, der var også indrettet mindre lejligheder og værelser på gårdene, hvor staklerne kunne bo mod at arbejde lidt for kosten.

Helnæs byvej 33 Skole fra 1660- 1852
Derefter sognets fattighus.

Fattighusenes beboere gik på omgang til gårdene, hvor de fik kosten for det arbejde, de udførte. Den ene dag på en gård, og den næste på en anden.

Der måtte ingen bo fast på gårdene uden godsets tilladelse. Godserne indskød også penge til fattigvæsnet eller anden hjælp med tøj m.m.

Var der børn fra et rigtigt dårligt stillet hjem, sørgede godset for, der blev givet hjælp til børnene. Enkelte gange blev børnene flyttet fra hjemmet og sat i pleje ved andre familier heri sognet med bidrag fra godset.

Fra 1804 da fattigvæsnet var oprettet her i sognet, var det fattigforstanderen og hans medhjælpere og sognefogden, der sørgede for at få flyttet børnene til bedre hjem, hvis man skønnede et behov derfor. Man sørgede for ophold i et privat hjem til den gravide pige, som ingen andre ville tage sig af, senere sørgede man også for, at barnet får et hjem. Sognefogeden iværksætter opkrævning af bidrag hos faderen eller hos det sogn, hvor faderen opholder sig.

Det var dengang ikke vanskeligt at finde plads til et plejebarn. (Se i folketællingslisterne i det forrige århundrede, samt i sognefogedens og sognets protokoller)

Prisen for et plejebarn var dengang 40 kr. om året. Det var der mange familier, der nok kunne bruge i tilskud, da der i forvejen kunne være mange børn i hjemmet.

Daglejen dengang var ca. 1 kr. om dagen om sommeren, og om vinteren fik man ca. 65 øre om dagen. Dertil kommer at, i vintertiden er der stor ledighed, så man forstår nok, der kunne være brug for et "ekstra" tilskud til livets ophold.

Den kommune, hvor faderen har opholdt sig i de sidste 3 år, var pligtig til at betale underholdsbidrag til barnet, hvis faderen ikke var i stand til at betale. Det samme gælder for pigens vedkommende.

Mindre socialt bevidste sogne gjorde til tider et ihærdigt arbejde for at få fattighjælpsmodtagere, der havde boet i sognet i hen mod 3 år til at flytte til et andet sogn. Man kunne jo risikere at komme til at betale til dem, hvis de først rejste efter de 3 år.

Hvis en beboer var rejst fra Helnæs, og var kommet under fattigforsørgelse i tilflytningssognet, kunne de blive sendt til den kommune, hvor de sidst havde haft ophold i 3 år. Der var således en enke fra Orte sogn, som der her på Helnæs skulle skaffes lejlighed til. Da blev der bygget til enden af ”Brandkærhuset” af sognet, og hun kom til at leve der af midler fra fattigkassen og sognet.

Sognefogeden

Sognefoged Anders Bang

Sognefogedstillinger blev her i landet oprettet i alle sognene i 1791 og den ordning varede indtil 1968, hvor den blev nedlagt.

Sognefogedarbejdet i et sogn var før i tiden krævende arbejde. Skulle nogen i retten eller indsættes i fængsel, eller som det dengang blev meget anvendt, indsættes i arbejdsanstalten, som lå i Odense.

Da skulle sognefogden sørge for, de blev kørt dertil, og han skulle være tilstede ved retsdage i Assens og andre steder

vedrørende sager, der berørte indkaldte personer fra Helnæs. Han skulle sidde i retslokalet, og høre rettens afgørelse i sagen. Sogne fogden skulle også med i retten for at give oplysninger om de personer, der var indkaldt i retten. Oplysninger om deres forhold og færden og opførsel i kommunen. Han var et slags vidne, der blev udspurgt af dommeren. Sognefogden skulle endvidere sørge for de anklagedes transport til retslokalet, det foregik i reglen i sognefogedens køretøj med hest og vogn. C.J.

Flere små historier fra tømrer Hans Esbensen's dagbog.

Hans Esbensen

En sommerdag havde Kr. Jakobsen været kørende til Assens og muligvis slukket tørsten tit. På hjemvejen før han nåede sin gård, var kørslen alt andet end forsvarlig og endte med, at han ikke fik drejet ind ad porten, men svingede ind på møddingspladsen, hvor køretøjet væltede og Kr. Jakobsen landede på det bløde underlag.

Et par naboer, der havde opserveret farten, skyndte sig hen for at se, hvordan det spændte af, men Jakobsen optog det som utidig nysgerrighed. Det var indblanding i hans private sager, og han råbte bistert: ”Hvad står i her og glor efter, je’ har Fanden tordne mig da vel lov te’ å’ kør ind å’ vælte på mit eget!”

I 1894 solgte Kr. Jakobsen ”Nedergård” og flyttede ned til fiskerlejet ved Helnæs strand. Han blev fisker, man kaldte ham for Revlefiskeren, og det var en benævnelse, han ikke gerne hørte. Han kom aldrig så langt ud med sine kroge og garn, hvorfor hans fangster gerne var småfisk. ”Små nette stegetorsk”, var hans ord, når han gik omkring med fangsten. Men en morgen hændte der noget. Temmelig store torsk havde

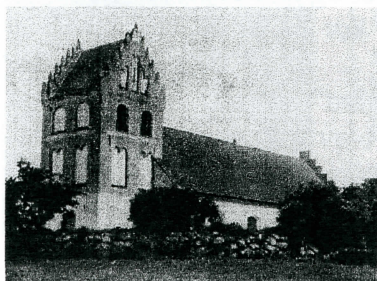
forvildet sig ind i hans garn, og dem falbød han enkeltvis og ikke i knipper som de små. Sådant en stor "Kal", syntes Kristian jo, var næsten ikke til at få ende på og anbefalede med følgende begejstrede lov ord: " Her er både til at koge og til at stege og til frikadeller og så er der fisk nok endda".

Senere flyttede Kr. Jakobsen over i Hegningen, og her døde han i 1925. Den sidste historie stammer herfra.

Klokken halv syv aften dækkede Ane Kristians Jakobsens som sædvanlig aftensbord og ventede, Kristian skulle komme hjem fra byen. Men Kristian lod sig ikke se, og efter 3 timers forløb tog Ane maden af bordet igen. Endelig klokken 11 kom Kristian hjem, famlede usikkert ind ad døren og støttede sig til en stol. Han så sig arrigt omkring og især hen på det tomme bord og udbrød bittert: " Du ved val nok, når jeg kommer ind skal maden stå på bordet". " Jamen Kresten, je' ku' jo ette vie, når du kom hjem", vovede Ane spagfærdigt at indvende. Kristian fnyste og slog i bordet: " De' er lige mø', når jeg kommer hjem, skal maden stå på bordet, du har val hav' tid nok teet".

Arsskrift 1987

HELNÆS KIRKE

Indviet d.1. maj 1618 af biskop Hans Mikkelsen fra Odense.
Det var kongens hofpræst Hans Mikkelsen i samarbejde med kongens lensmand Jørgen Brahe på Hagenskov og Helnæsboerne,

der havde skrevet til kongen om, der måtte bygges en kirke på Helnæs. Hans Mikkelsen fik senere brev fra kongen, som var

på Kronborg d. 9.4. 1617, at denne kirke måtte bygges. Hans Mikkelsen havde tilknytning til kongehuset under kongens uddannelse, han var kongens tugtemester, indtil kongen blev myndig og overtog kongemagten.

Hans Mikkelsen blev født i Odense d. 1. 1. 1578 og blev rektor samme sted i 1608. I 1614 var han huslærer ved Ludvig og Ellen Marsvin på Lundegård, Kirsten Munks hjem. Den 22. 1. 1615 blev Hans Mikkelsen præst i Assens, men samme år i oktober blev han kaldet til København af Chr.d.4. for at påtage sig et professorat i latin ved universitetet. Samtidig fik han præstehvervet ved slottet og året efter den 18. oktober 1616, aflagde han ed som hofpræst ved slottet for kongen. Den 27.4.1617 fik han tildelt en doktorgrad. Samme år overtager han bispestolen i Odense efter Hans Knudsen, som var blevet afskediget den 26.5. 1616 – på grund af sin interesse for den calvinske lære.

Hans Mikkelsen aflagde ed til kongen den 2.7. og den 28.7. blev han indviet til biskop i Odense af Ribebiskoppen Iver Hemmet.

Det er disse 2 mænd – lensmand Jørgen Brahe på krongodset Hagenskov, som Helnæs var en del af, samt biskop Hans Mikkelsen Odense, som havde været ved kongen fra hans ungdom, der har gjort meget til, at helnæsboerne fik bygget deres kirke.

Vi kan måske sige, at det var Chr.d.4. der fik bygget kirken her på Helnæs, samtidigt med alt hans andet byggeri her i landet.
Carlo Jakobsen

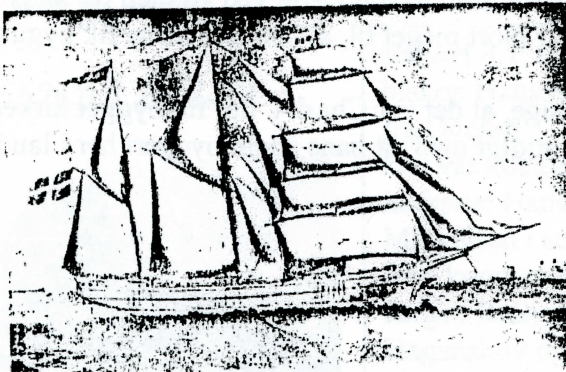
Skibe der har forbindelse til Helnæs i sidste halvdel af 1800 tallet

1. Købmand, kornhandler og skipper Rasmus Jensen var købmand ved Helnæs strand, nærmere betegnet "Helnæshus" fra 1869-1873, han druknede under en sejltur i april 1873 på en tur til Bøjden.

Rasmus Jansen havde en jagt på 19 tons der hed "Ane Marie". Han havde købt skibet i 1860, og det var bygget samme år af N. P. Illum i Aarestrup ved Fåborg. Skibsføreren hed E. A.

Nielsen. Efter at Rasmus Jensen var druknet, blev jagten solgt ved auktion i 1873 til Svendborg, og købmandsforretningen blev solgt til præstegårdsforpagter Jørgen Larsen fra Gamtofte præstegård, han blev kaldt "Spinderskrædderen", fordi han var født i "Spinderhuset" ved Frederiksgave.

Rasmus Jensen var fra Avernakø, han kom til Bøjden og blev gift og herfra til Helnæs, en datter, Birgitte blev gift ind på "Rørmosegaard" Helnæs.

Tremastet skonnert "HELNÆS" *

Martin Pedersen kom til Helnæs fra Brunshuse, han havde en galease "Ørnen", og med den sejlede han for Helnæsboerne. Han sejlede blandt andet mursten fra Egersund til Helnæs

forsamlingshus til Brugsforeningen og til huset, hvor Chr. Villadsen boede og flere.

Martin Pedersen blev gift med en datter af Simon ved Helnæs Strand. Hun hed Kirsten Hansen. De byggede i 1907 ejendommen på Strandbakken.

Carlo Jakobsen

*(Der kan læses mere på arkivet om skibe, der har haft forbindelse til Helnæs)

"Købmandshuset"

Dette billede er af "Købmandshuset" ved Helnæs Strand. Det var bygget af Lars Jørgensen i 1865, han var her kun i et kort stykke tid. Det eneste vi ved om ham er, at han nogle gange søgte amtet om brændevinshandel og krohold, men fik afslag. I 1868 blev "Købmandshuset" købt af skipper Rasmus Jensen fra Bøjden. Han drev Købmandshandel og kornforretning, og han havde en bro i stranden, som vi ser på billedet. Her kunne han lægge til med sit skib, når der kom varer til købmandsforretningen.

Alle varer blev dengang sejlet til Helnæs, det var nemmere og billigere transport end ad landevejen. Vejene var dengang i en dårlig forfatning, og alt skulle jo køres med hestekøretøj.

Denne transport ad søvejen blev brugt indtil 1924, hvorefter distribueringen kom til at foregå med motorkøretøjer. C.J.

Lokalarkiv årsskrift 1989

Hagenskov.

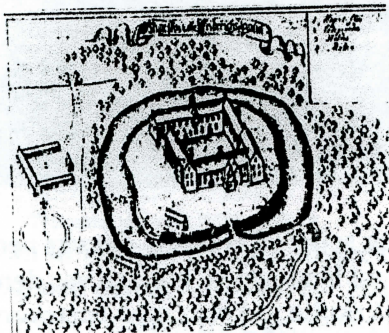
Har det første Hagenskov været kongsgård på Helnæs?
Stammer navnet måske herfra?

Kongsgården lå dengang på en hage, der før i tiden var bevokset med skov. Området kaldes i dag Bøgeskovlauget. Stranden gik dengang ind til Helnæs by, og der kunne sejles helt til, hvor Helnæs kro nu ligger. Området hvor kongsgården lå på dannede en hage, derfor navnet Hagenskov.

Kongsgården på Helnæs

Hvornår kongsgården på Helnæs er bygget vides ikke, men vi ved i 800 tallet var vikingerne her, om så det var konger eller en slags høvdinger. Rolf, som er omtalt på runestenene herfra Vestfyn og Helnæs, står omtalt og nedskrevet i klostrenes bøger fra denne tid i Normandiet. Rolf var af kongeslægt og døbt, så han var ikke en hedning, der var i øvrigt flere af vikingerne, der på denne tid er døbt.

Kongsgården, som er nævnt med navnet Hegnetskov, "Hagenskov", blev flyttet herfra Helnæs omkring år 1300 til Store Slotsbanke, men bevarede navnet "Hagenskov".

Hagenskov ca. 1670

Mere om Hagenskov

Som nævnt blev Hagenskov flyttet fra Helnæs til Store Slotsbanke år ca. 1300. Jorden der omkring har hørt til Flenstofte og tilhørte Niels Hadmundsen Lithle, som i øvrigt ejede store dele af Fyns land, og som omkring år 1295 gav meget af sit gods til klostre og kirker. Han ville på pilgrimsrejse til det hellige land, det havde han lovet kirken, men han kunne ikke gennemføre det på grund af sygdom, derfor gav han sit gods væk som gave til klostre og kirker. Niels H. Lithle boede dengang på Husbygård, nuværende Wedellsborg. C.J.

Arsskrift 1990 Møllerne på Maen.

Da Maen var inddæmmet i 1786, blev der opført en sluseport ved den gamle indsejling, som vandet trak ud af, når det var lavvande i Lillebælt.

I 1865 blev der opført en hollandsk vindmølle til at pumpe vandet ud fra engen, den væltede under stormfloden den 13.11.1872.

Året efter blev der opført en anden vindmølle, der lå på stedet indtil 1914, og af denne mølle findes der et fotografi på ”Willemoesmuseet” i Assens. Denne mølle var også en hollandsk vindmølle, som er fotograferet af sagfører Hansen fra Assens i året 1912.

Et regnskab over opførelsen af denne mølle findes i den gamle oldermandsprotokol. Man kan herfra se, at alle materialerne til

møllen er hentet på Vestfyn. Træ og brædder blev hentet hos Plum i Assens. Egetræ og lægter kom fra skovene i Ungersbjerg og Helnæs, mens støbegodset blev hentet hos Rasmussens jernstøberi i Assens.

Møllebyggeren hed Hans Jørgensen og stenhuggeren var Hans Jørgen og K Olsen.

Materialerne blev hentet ved ægtkørsel af landmændene her på Helnæs. Møllebyggerens redskaber blev hentet i Kærum, men der deltog også lokale håndværkere i møllebyggeriet, hjulmanden, tømreren og de to smede der var på Helnæs dengang.

I det gamle forsamlingshus som var opført i 1865 ved bystævnen, det senere bageri, her kan det ses der har været forhandling om møllebyggeriet med udgifter til punch og leje af salen flere gange i 1873.

I 1914 blev der gravet kanaler og en ny mølle blev opstillet. Der ligger billedkopi af møllen, som blev bygget i 1873 her på arkivet, ellers kan den ses i "*Willemoesmuseet*" i Assens. C.J.

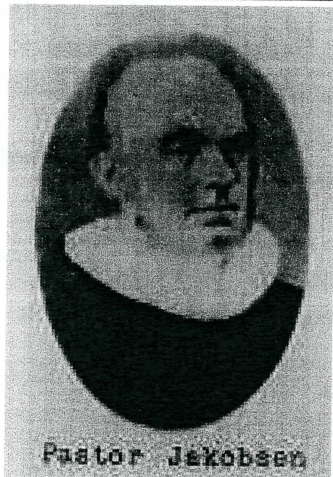
Årsskrift 1998

Carlo Jakobsen

Med dette årsskrift vil vi tage tråden op efter Carlo Jakobsen, der døde i 1997. Det skal nævnes, at Carlo Jakobsen var initiativtager til lokalarkivet. Han var den, der med sin store, lokalhistoriske interesser "skubbede" til os andre, der arbejdede med projektet. Han var utrolig flittig og stillede velvilligt sine optegnelser fra arkivbesøg og sin viden til rådighed For arkivet og de tidligere årsskrifter. Anne Hansen

Pastor J. C. Jacobsen

Her er valgt at skrive om en spændende person, der boede på Helnæs fra 1847 – 1859.

Da den danske grundlov i år har 150 års jubilæum, er det aktuelt at omtale Jacob Christian Jacobsen, der var præst her på Helnæs på det tidspunkt, og han var opstillet som kandidat til:

Den grundlovgivende Rigsforsamling ved det første demokratiske valg i Odense Amt, distrikt 4, Assens, 1848.

Han blev valgt som nr. 2 og kom ikke ind. For øvrigt den eneste, der nogensinde har været opstillet til Rigsdagen fra Helnæs.

Han var også Sogneforstander på Helnæs. (valgeregler er ikke medtaget i dette hæfte, kan ses på arkivet).

Jacob Christian Jacobsen, født d. 8. juni 1811 i Trondhjem, blev, efter forud at have været Kapellan i Ørsted, Fyn, sognepræst på Helnæs i 1847.

Han forflyttedes til Søllerød på Sjælland, og var præst der til sin død i 1863.

Pastor Jacobsen forblev ugift.

Der gik flere historier om ham.

Han var en god prædikant

En del Helnæsboere var utilfredse med hans uregelmæssige levned med drik og kortspil.

Når han havde gæster i Præstegården, lagde han kjolen fra sig og sagde: Der ligger præsten, og her står manden, og så tog de for sig af verdens goder og jo i for rigelig mål, synes folk.

Svirebrødrene sagde engang til ham en lørdag aften, om han nu også havde forberedt sig til prædiken næste dag.

”Ja, jeg skal i min prædiken i morgen nævne de 4 kulører i kort”, og det gjorde han således:

”Hvis Djævelen kom ind af disse ruder, og ville gribe os med sine kløer, da ville vi råbe: spar vore hjerter.

Der blev som nævnt klaget over pastor Jacobsen og Biskoppen sammenkaldte derfor de omboende præster til at give møde i Sønderby Kirke, hvor pastor Jacobsen skulle holde en prædiken for præsterne og menigheden med biskoppen i spidsen.

Biskoppen havde uden pastor Jacobsens vidende ladet anbringe et ubeskrivet hvidt papirark på prædikestolen.

Da pastor Jacobsen efter tjenesten ved alteret besteg prædikestolen, holdt han en kort bøn, så på den ene side af papiret og sagde: ”Her er intet”, vendte det og sagde ”Der er intet”, lagde det så til side, idet han sagde: ”Men af intet skabte Gud Verden”. Derover holdt han sin prædiken.

Til sidst sagde han: ”Det er ikke jer i de sorte kjoler, jeg skal tage mig særligt af, men den, der bærer silkekjolen, skal vi regne med”. Da gudstjenesten var forbi og alle forlod kirken, da lagde biskoppen sin hånd på Jacobsens skulder og sagde: ”Ja, pastor Jacobsen, når De kommer på prædikestolen, skulle De aldrig ned, og når De kommer ned, skulle De aldrig op”.

Pastor Jacobsen beholdt sit embede.

Ved pastor Jacobsens afrejse fra Helnæs i 1859, stod der i Assens Amts avis: En taknemmelig erkendelse af, hvad pastor Jacobsen har været for Helnæs Sogn som sjælesørger, rådgiver og vejleder. Ved afskeden at overrække ham et synligt tegn på den almindelige højagtelse og kærlighed, hvormed han bortdrager.

Han fik et smukt guldur med kæde på hvis bagside, der var indgraveret: J.C. Jacobsen – 1859 Erindrings fra Helnæs.

Ved afskedsprædiken var kirken stopfyldt og ved afskedstalen blev han ønsket, at han i sin nye menighed måtte

finde den samme oprigtighed og kærlighed, som han fik i fuldt mål her på Helnæs.

P.S. En søster til pastor Jacobsen var gift med lærer Carsten Pedersen Runge, Helnæs. Anne Hansen

Arsskrift 1999

Christian Danning

Christian Danning blev født i Odense 16. juni 1867, og døde i Odense 7. november 1925 efter med mere eller mindre held, at have været en central skikkelse i både det Norske og især det Fynske musikliv.

Christian Danning blev født i Odense 16. juni 1867, og døde i Odense 7. november 1925 efter med mere eller mindre held, at have været en central skikkelse i både det Norske og især det Fynske musikliv. Han levede de sidste år på Helnæs sammen med sin anden hustru Signe Aas Danning, som han blev gift med i London 30. maj 1902, mens han stadig var kapelmester i Bergen. Hun flyttede efter hans død til Odense, hvor hun døde i 1979 godt 100 år gammel. Chr. Danning blev begravet på Helnæs kirkegård, hvor hans gravsten står lige indenfor lågen til venstre.

Oprindelig er han døbt Sophus Christian Pedersen, men skiftede navn til Christian Danning i 1893. Han blev gift med Valborg Sofie Asp 16. april 1892. Dette ægteskab blev opløst i 1902. Valborg var søster til Dannings meget gode ven Sigurd Asp, som skrev teksten til operaen "Karl Gustav", som betegnes som Dannings Opus 1 - påbegyndt nytårsnat 1888 - 89 og færdig 6. januar 1890. I 1893 får Danning mange gode anbefalinger af bl. a. Dr. S. Jadasohn, professor ved Kønig

Conservatorium der Music zu Leipzig, hvor han bl. a. studerede.

I 1896 fik han af Det Danske Ministerium for Kirke og undervisningsvæsenet det Ancherske Rejselegat for komponister, for hvilket han foretog en studierejse til Italien, Frankrig og Tyskland.

I 1899 fik Danning på befaling af Dr. Edvard Grieg pladsen som kapelmester ved Musikselskabet Harmonien og Theatret i Bergen. Her virkede han, indtil han i 1907 overtager pladsen som kapelmester ved Fahlstrøms Teatret i Kristiania (Oslo), hvilket han må forlade, da teatret lukker i 1911 p. g. a. for ringe tilslutning. Det skal her nævnes, at der var meget hårde tider omkring århundredskiftet. De der har set Henning Carlsens film "Sult", som foregår netop i Kristiania, vil forstå det.

Imens Danning stadig var i Bergen blev hans opera "Kynthia" opført første gang 26. okt. 1903. Begejstringen var enorm, og det blev på dette tidspunkt betegnet som en fremtrædende begivenhed. I den Bergenske Nationalscenes annaler, ja mere end det – i Norsk teaterhistorie overhovedet. – Den blev også opført i Kristiania med stor succes.

Fra 1914 var Chr. Danning en meget central person i musiklivet i Odense, dels ved teateret, men også som dirigent for Odense By Orkester. Især populærkoncerterne i bl.a. Fruens Bøge var store tilløbsstykker og meget roste.

Desværre var det svært at få penge til at videreføre orkesteret for. Danning kunne for mig at se have taget en del af æren for at der i dag er et symfoniorkester i Odense, hvis det altså ikke på grund af økonomien måtte stoppe, og der først 15 – 20 år senere kom forståelse for, at Odense måtte have et orkester.

På Helnæs bliver Danning betegnet som en hjertelig mand. Det var trange kår. Han var meget aktiv omkring Helnæs sangkor, for hvilket han gjorde meget, bl.a. i samarbejde med pastor Ronæs.

Han gav også undervisning – dels i violinspil, men også i klaverspil.

Det mest kendte han har komponeret er ”Rococo-menuet”, hvilket var en verdenssucces – spillet på mange musikscener og indspillet adskillige gange på plader. Dette vidunderlige stykke musik vil blive spillet, når Helnæs Kultur – og Musikforening holder CHR. DANNING aften i Helnæs Gl. Præstegård d. 28. okt. 2000.

Kurt Kærhave-Andersen

Arsskrift 2003

20 års jubilæum

I år er det **20 år** siden Helnæs Lokalhistoriske Arkiv blev etableret. Det er ingen hemmelighed, at det var Carlo Jacobsen, der var initiativtager og drivkraften de første mange år.

Arkivet startede i den gamle lærerindebolig, som kommunen stillede til rådighed. Vi skulle selv male og indrette rummene med hylder og reoler. Fra Assens bibliotek fik vi foræret flere reoler.

Brandboksen fik vi af Boe – Hansen, Assens og kørt hertil af Falck.

På åbningsdagen fik vi besøg fra Assens af Museumsleder Erhardt Clausen, Ledende skoleinspektør Hogstad og fra kommunalbestyrelsen kom Fr. Dolberg. Det var en festlig indvielse i de hyggelige lokaler.

Da Højskolen skulle bruge lejligheden i 1992- 93, blev arkivet flyttet til nuværende lokale. Det tidligere skolekøkken

Peter Jørgensen

Peter Jørgensen (1870-1938)

Her skal berettes om en farverig person, der er født og opvokset på Helnæs. Han blev uddannet maler, han kom til at beskæftige sig med mange forskellige ting og kom til at bo mange forskellige steder. Han er aktuel i år, da et af hans værker har fået en renæssance. I år 2001 har Helnæs Brugs lanceret en Helnæsvin, og på etiketten er udsmykningen en kopi af Peter Jørgensens smukke maleri af Langøre.

For ikke at glemme den flittige og omfarende helnæsbo, der er bisat på Helnæs kirkegård, har menighedsrådet ladet opstille en lille smuk naturgravsten med hans navn og data. Den oprindelige sten var sløjftet for en del år siden. Hans kone Marie, der var datter fra Helnæs mølle, syntes ikke hun ville blive ved med at betale for vedligeholdelsen. Gravstedet er foran Chr. Dannings gravsted. De to mænd arbejdede sammen om Helnæssangen. Peter Jørgensen skrev ordene og Chr. Danning komponerede musikken.

Først i det 19. Århundrede hang der et billede på vestgavlen i Helnæs kirke. Billedet var malet af Peter Jørgensen, der var maler, brugsuddeler og kunstner. (Han er begravet på Helnæs Kirkegård).

Motivet var: Jesus, der stod med den ene hånd på Bibelen. I 1930'erne fik Helnæs ny præst. Han syntes ikke om maleriet. Hans argument var, at Bibelen ikke var skrevet på Jesu tid, og på præstens foranledning blev billedet fjernet og givet til Peter Jørgensens familie: Møller Hans Jørgen Christensen. Derefter hang maleriet i Møllerens stadsstue ca. 3 år. Næste placering af billedet skulle være hos møllerens bror Peter, der var præst i Staby i Jylland.

Transporten foregik på taget af en gammel Ford. Maleriet var for stort til at komme ind i bilen. Forden var ejet af dyrlæge Christensen i Glamsbjerg. Dyrlægen var også bror til Mølleren. Billedet tog skade under transporten og efter nogen tid, blev det brændt.

Jeg har af og til hørt folk tale om "billedet i kirken", men ingen vidste, hvor det var blevet af, så nu er mysteriet opklaret. Flere af oplysningerne her er givet af Jørgen Møller Christensen.

A.H. år 2000

P.S. Det flotte indrammede billede af Helnæs Made, der hænger i Forsamlingshuset, er malet af Peter Jørgensen. Det var fra starten scenetæppe, og blev rullet op og ned ved dilettantforestillinger.

A.H.

Arsskrift 2004

To søstre

Elna Storm og Anna Storm (Hesselbjerg) fra Vestergård på Helnæs beretter om nogle oplevelser i fyrerne.

Ung pige på Helnæs

Fra deres tid som unge piger hjemme på gården husker de forskellige ting:

I hjemmet blev der f. eks. kogt sirup (**sukker**) af roer. Først blev roerne revet og kogt i grukedlen, så skulle massen sies og koges ind i en stor gryde. Siruppen egnede sig bedst til at søde øllebrød med, ellers var det ikke den store nydelse, men sukker

var en mangelvare, der skulle rationeringsmærker til for at købe det. Senere kunne man købe roesiruppen på sukkerfabrikken. Den kom hjem i store transportspande.

Kartoffelmel blev også fremstillet hjemme. Kartofflerne blev revet og skyllet, et hvidt pulver sank til bunds, det blev lagt ud i solen for at tørre, og så var det klar til brug.

Franskbrød bagte man af hjemmelavet mel (byg). Det var tungt bagværk.

Anna oplevede, engang hun kom cyklende ude på Dæmningen og skulle hjem i diset vejr, at noget pjaskede i vandet, hun stod af cyklen og i det samme kom en **spærreballon** tværs over vejen foran hende, det var wiren derfra, der hang ned og ramte vandet.

Københavnertur:

Elna og hendes far Niels Storm ville besøge onkel og tante i København, de cyklede til Ebberup og tog toget til Odense, så cyklede de til Nyborg, derfra sejlede de med godsfærgen til Korsør, så cyklede de til Slagelse til noget familie, hvor cyklerne blev stående, mens de tog toget til København. Hjemturen foregik i modsat rækkefølge, men da de kom til Slagelse, var den ene cykel punkteret. Der blev ringet til Helnæs, at bror Laurits skulle komme til Ebberup station med hestekøretøj og hente de rejsende der.

Samme Laurits var god til at arrangere sammenkomster. Da der ikke måtte være lys i vinduerne om aftenen først i fyrrerne, fandt han på, at man kunne holde fest om eftermiddagen i Forsamlingshuset.

Dilettantfest og andre baller begyndte kl. 14, så havde man madpakker med og sluttede så alle kunne være hjemme inden kl. 21. Der sluttede udgangstilladelsen.

Laurits Storm var frihedskæmper, men snakkede ikke om det. En dag kom han hjem med en ung mand, som skulle hjælpe på gården – samle sten m. m. ,han var ikke så interesseret i

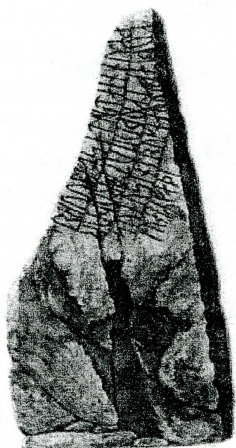
landbruget, han skulle gemmes. På et tidspunkt var han stødt sammen med nazister i Flemløse, han løb og blev forfulgt helt til Helnæs. Denne person var Knud Milling.

Selv om man var velhavende, kunne der ikke købes slagtevarer ud over hvad rationeringsmærkerne rakte til. Tømremester Storm i København fik derfor en gris slagtet og ordnet ”grydeklar” (Anna hjalp) på Vestergård på Helnæs, den blev i al hemmelighed afhentet i bil og i kasser med andre ting oven over transporteret over Storebælt. Søstrene huskede meget mere, der om fortælles andre steder.

J.S. og A.H.

Arsskrift 2005

Helnæsstenen

Hvor ville det have været en dejlig attraktion, hvis Helnæsstenen – runesten fundet her i 1860 – havde stået og tronet stolt på øen. Men sådan skulle det ikke gå. Stenen blev pløjet op af en mark, der tilhører Østergaard, kløvet i flere dele og brugt til både ledsten og gærder

Toppen med den resterende del af runerne er aldrig fundet. Den daværende lærer Runge fik dog reddet den fra en endnu værre skæbne og foranledigede, at den arkæologisk interesserede Frederik den 7. kom til øen for at besigtige fundet. Således endte den molesterede runesten på Nationalmuseet, hvor den stadig befinder sig.

Helnæsstenens runer kan tydes, selvom vi står med en inskription, der sandsynligvis daterer sig tilbage til omkring år 700, hvor den ældste 24 tegns futhark (= runeskrift) blev benyttet. Både skriften og vendingerne i sproget peger på en tidsfæstning af Helnæsstenen som en af Danmarks ældste runesten.

På Helnæsstenen kan man læse følgende:
Roulv, nørernes gode, satte sten efter Gudmund, sin
brodersøn... (de) druknede... Åver malede

"En gode" var en hedensk embedsmand, der tog sig af religionen. At der har fundet religiøse ceremonier sted, formoder man også kan tydes ud af navnet Hel(lig)næs.

Som nævnt har vi desværre ikke Helnæsstenen som mindesmærke her på øen, men for nogle år siden fremstillede Højskolen på Helnæs en udgave af stenen, som kan besigtiges bag skolen/ved køkkenet.

Inge Højby

Årsskrift 2006

Erhvervsdrivende m. flere på Helnæs i

1940.erne

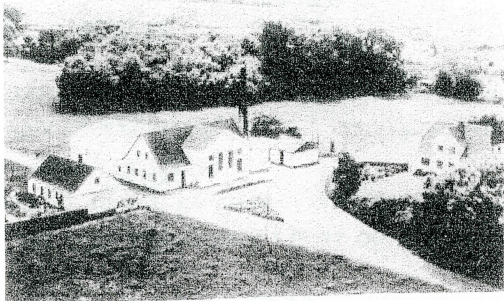
Mange mennesker havde deres beskæftigelse på Helnæs i 1940erne

Oplysningerne er givet af Lars Bang "Helnæsgård" ved de ældres juletræ i Forsamlingshuset december 2000.

Her var:

1 træskomand, 2 skomagere, 2 smede, 1 barber, der også var købmand, 2 murere, 1 bagermester med bageri, 1 mølle, der kørte, 1 maler, 1 kogekone, 1 vaskekone, 1 syerske,

1 hjemmesygeplejerske, 1 jordemoder, 1 telefoncentral. 1, der passede vindmøllen på Maen, 1, der vaskede skaller på Maen til vore høns, 3 vejmand, der med skovl og trillebør holdt vore veje, 1 drænemester, 2 tækkemænd.

Her var et mejeri med 1 bestyrer, 3 mejerister og en fyrbøder. Til at køre mælken til mejeriet var der 3 mælkekuske.

Helnæs havde egen skole med 7 årgange børn - 1 førstelærer og 1 lærerinde.

Her var også en hjemmeslagter, 1 bødker, 1 hjulmand, 1 tømrer med en eller to mand i arbejde.

1 trikotageforretning, 1 vognmandsforretning, 1 rutebilejer med 2 rutebiler (Assens og Hårby) og en taxa. Ved fiskerlejet var der 9 erhvervsfiskere, og nogle af dem havde karle til hjælp. Om sommeren var "Helnæshus" åbent som sommerhotel. 1 toldsted med en tolder var her også.

Helnæs havde også eget posthus med landpost.

Ved kirken var der foruden egen præst, graver, organist og kirkesanger også en bælgetræder.

Dengang havde Helnæs eget sogneråd og egen sognefoged.

Udover alle nævnte var der også **Kroen**, **Brugsen** og **Forsamlingshuset**, som heldigvis stadig eksisterer.

Arsregnskab 2007

	Indtægt	Udgift
Kassebeholdning 1/1 2007	426,25	
Kontorartikler		2370,25
Modtaget af kommunen	4000,00	
Åbent hus arrangement		574,5
Kontingenter		750,00
Materialeudgifter		1188,00
Renter indsat	14,40	14,40
Indtægter fra 50 film		<u>1000,00</u>
I alt	5440,65	4897,15
Kassebeholdning 31/ 12 2007		543,5
Balance	<u>5440,65</u>	<u>5440,65</u>
Indestående i Fionibank	10052,59	
Formue: $10052,59 + 543,50 =$	10596,09	

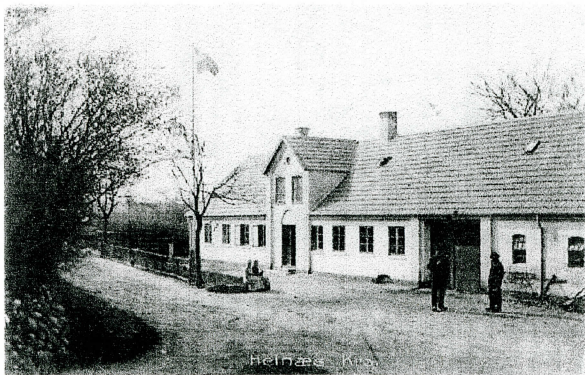
Det skete på Helnæs i tresserne:

Mejeriet havde 75 års jubilæum i 1962. Det blev markeret med flot pyntede mælkevogne. Skolebørnene fik is. Andelshaverne holdt en fin fest på Hårby kro, hvori forretningsforbindelser deltog.

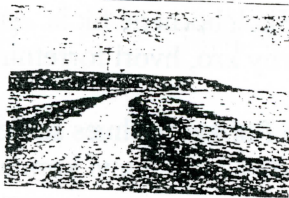
Samme år blev den nye fløj ved Helnæs skole bygget. Helnæs sogneråd ophørte i 1966, og vi kom under Assens kommunalbestyrelse.

Kroen fik nye unge ejere – Bodil og Jan Christiansen. Der var stor udskiftning i huse og gårde i tresserne.

Generationsskift på:	
Bjergager	Østergård
Holmegård	Asserhøjgård
Stenbækgård	Helnæsgård
Søgård	Bavnehøjgård
Rørmosgård	Højgård
	Christinesminde

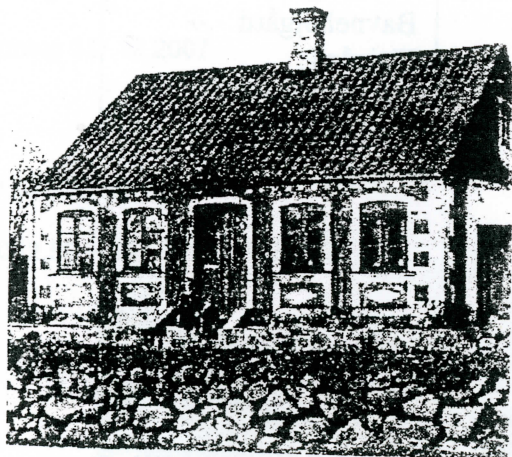
2. Oplag
Helnæs-Sangen.

MARSCH
af
Chr. Danning.

Udgivet af
PIANO
og
UNDERLAGS-TRAKT

Kjøbenhavn: Musiktrykkeri
1925

Stævnevej nr. 13, Helnæs. Her boede komponist
Chr. Danning de sidste år af sit liv.
Han døde 1925 og blev begravet på
Helnæs kirkegård.